

Estetisk-filosofiska fakulteten
Estetiskt lärande

Hanna Ahlin

Ämnena Bild och Musik ur ett historiskt perspektiv

The school subjects Art and Music in a historical
perspective.

Examensarbete 10 poäng
Lärarprogrammet

Datum: 070314
Handledare: Tomas Saar

Sammanfattning

Detta forskningsarbete handlar om hur ämnena Bild och Musik har beskrivits under 1900 – talet fram tills idag inom den svenska skolan. Syftet med detta arbete är att göra en textanalys som beskriver dessa ämnen både förr och nu samt belysa vad som var aktuellt för dessa ämnen förr och hur de beskrivs idag. Eftersom detta är ett så stort ämne att behandla valde jag ut vissa årtal då jag gjorde ”historiska nedslag” i texterna. Efter några veckors efterforskningar av material började jag att skriva ner min textanalys.

Det jag kom fram till var att förr fanns dessa skapande ämnen Teckning och Sång till för att fostra eleverna och lära dem hur man skulle agera ute i arbetslivet. Då var det de vuxna som valde vad som var bäst för eleverna att lära sig, det skulle handla om förberedelser inför vuxenlivet. Genom konsten skulle eleverna lära sig att teckna av olika redskap från olika arbeten och musiken var till för att lära sig psalmer eller sånger utantill, som handlade om hur man uppförde sig.

Resultatet på mina efterforskningar genom min textanalys visade att skillnaden mellan dessa ämnen förr och nu är att i dag är dessa ämnen mer fria för eleverna. Utifrån elevernas egna förutsättningar kan de ta till sig dessa ämnen, både som uttrycksmedel inom de teoretiska ämnena och som en lärdom om sin egen och om andras kulturer. Det är elevernas egna fantasi som ska präglade ämnena Bild och Musik. Genom dessa ämnen vill skolan att eleverna ska få en starkare självbild och ta till sig om andras traditioner och ta till sig andras kulturers sätt att se på dessa skapande ämnen.

Abstract

This research project is about how the subjects` art and music has been described under the 20th century in the Swedish school until today. The purpose with this research project is to do a text analysis that describes these subjects now and the last century, to illustrate the differences between today and the last century. Hence the size of this subject I have chosen some random samples out of the 20th century until today. I started to take these random samples from the first lyric I found about these subjects, and continued with these random samples in other lyrics from the middle of the 20th century until the year 2006. I just took these random samples from what I had found because I did not found some lyrics from earlier period of the 20th century. After a few weeks of material researching I started to write down my text analysis.

The result of the research project when it comes to the earlier parts of the 20th century art and music subjects` was that they where used to raise up the students and teach them how to behave in working life. It was the adults who choose what was best for the students and it was about preparation for the life as an adult. Through art the students should learn how to draw of a tool from different works of that epoch and the music was about how to learn a psalm or a song by heart that could be about how one should behave oneself.

The results of my research project when it comes to today is that the differences between yesterdays school and today`s that today these subjects are more independent fore the students then before. On the basis of the conditions of the students they can use these subjects both as a way to express them self in other subjects then art and music, and it is also another way to take some learning about there own culture like others cultures. It is the imagination of the students that should characterize the subjects` art and music. The school wants through these subjects` that the students shall get a better self – confidence about them self and that the students shall take other cultures closer to them and there way of seeing at these subjects.

Innehållsförteckning

Sidnummer

1. Inledning	1
1.1 <i>Historik</i>	1
2. Syfte	2
2.1 <i>Frågeställning</i>	3
3. Metod	3
4. Textanalys och litteraturgenomgång	4
4.1 <i>Folkskolestadgan, Teckning</i>	4
4.2 <i>Folkskolestadgan, Sång</i>	7
4.3 <i>Teckning och Sång under läsåret 1950 – 1951 i Karlskoga kommun</i>	10
4.4 <i>Lgr 80, Läroplan för grundskolan från år 1980</i>	11
4.5 <i>Timplaner ur Lgr 80</i>	13
4.6 <i>Utveckling för barnens livsvillkor under 80 - talet</i>	15
5. Bild och Musik i dagens skola	16
5.1 <i>De skapande ämnena Bild och Musik</i>	16
5.2 <i>Lpo 94, Läroplan för de obligatoriska skolväsendet</i>	17
5.3 <i>Bild, hur det uppfattas, motiveras och beskrivs idag</i>	18
5.4 <i>Lpo 94, bildundervisningen i skolan</i>	19
5.5 <i>Musik, hur det uppfattas, motiveras och beskrivs idag</i>	19
5.6 <i>Lgr 62, Musikundervisning</i>	20
5.7 <i>Lpo 94, Musikundervisning</i>	20
6. Sammanfattning av min textanalys	21
6.1 <i>Resultat reflektion</i>	23
7. Diskussion	24
8. Referenslista	27

1. Inledning

Under ett samtal med min handledare fick jag i mina tankar en fundering över hur de skapande ämnena bild och musik har beskrivits genom århundradet. De skapande ämnena är idag för mig ett självklart uttryckssätt både inom skolan och på fritiden. Mitt starka intresse för bild och musik har alltid funnits med mig sedan barnsben. Bilden är ett sätt för mig att uttrycka mina känslor och förklara saker genom att teckna och forma istället för att skriva ner det på ett blad. Musiken är för mig en upprykande känsla som både kan få mig att känna glädje som sorg. Dessa ämnen har till viss del format mig till den människa jag är idag, de har varit till hjälp under min tid som elev och som vuxen student. Under hela min barndom fick jag ta dessa ämnen till hjälp under mina studier och använda dem som ett alternativt uttrycksmedel. Funderingen över dessa två ämnens utveckling kom då över mig.

1.1 Historik

Med denna del vill jag ge en bakgrund över de estetiska ämnenas framfart, hur man har sett på dessa skapande ämnen under olika tidsepoker innan jag påbörjar min undersökning om 1900 – talets historia. En bakgrund är bra att ha med så att ni läsare kan få en förståelse om vad som har skett innan min undersökning tar vid.

Estetik är något som människor i vår omgivning uppfattar som något som har med konst att göra, konstupplevelser. Ordet estetik härstammar från grekiskan några hundra år tillbaka och betyder ”den kunskap man får genom sinnen”. Vid denna tidpunkt då ordet estetik framkom gällde inte detta ord bara för konsten utan för alla förnimmelser. Innan 1900 – talets början var det tanke och förnuft som gällde bland folket, estetisk kunskap var dess motpol. Estetiska ämnen och aktiviteter är konstnärliga uttryck, som bildkonst, skulptur, musik, teater, dans och diktning. Dessa ämnen kallas för praktisk – estetiska, för att dra nytta av dem måste man arbeta just praktiskt. ¹

De tyska filosoferna A G Baumgarten, Immanuel Kant och Hegel utvecklade huvudtalesmannen (för dessa idéer) 1600-talsfilosofen Spinozas tankar och idéer om estetik begreppet från 1700 – talet fram till 1900 – talet. A G Baumgarten, Immanuel Kant och Hegels viktigaste grundprinciper i den tyska idealismen var skillnaden mellan ideal och verklighet. De ansåg att det var mycket viktigare att förstå världen genom tanken än sinnen.

¹ Paulsen, Brit(1996) Estetik i förskolan, s. 9. Studentlitteratur, Lund

Det är sinnena och känslorna som är grunden för estetiska upplevelser. Förr användes konsten som ett sätt att få förståelse för religiösa grundfrågor men under 1700 – talet började människan istället använda sig av konsten för att skapa en självförståelse.²

Under mitten av 1800 – talet fick människan en ökad förståelse för musiska elementets betydelse för barns fostran och kulturarv. Det blev en önskan, särskilt i England och Tyskland, att det estetiska skulle få en egen plats i undervisningen. Genom att använda estetiken som ett medel att nå en god uppfostran ansågs det att människan skulle få ta del av en ny värld fylld av nya livs källor och harmoni. Detta baserade de på att estetiken skulle föra med sig väsentlig inspiration i strävan att behärska livet.³

*”Människorna skulle präglas av öppenhet, spontanitet, välvilja och samhörighetskänsla. Vidare pekades det på den plats som det estetiska har i kampen mot själsliga konflikter och neurotiska tendenser.”*⁴

2. Syfte

Jag har en egen undran över hur ämnena bild och musik har förändrats från 1914 fram tills idag år 2006. Hur har dessa ämnen sett ut och hur de har förändrats? En del av de lärare idag som jag har mött under mina praktikperioder är ”rädda” för de skapande ämnena. De flesta som jag har mött vet inte vad de ska göra under en bildlektion eller hur man kan använda sig utav musiken. De väljer hellre bort dessa skapande ämnen för att rädslan att ”inte kunna” finns där hos dem. Deras roll som lärare ifrågasätts när dessa ämnen dyker upp på schemat och det är då deras osäkerhet som sätter igång inom dem. En del utav av dem anser att det är av mer vikt att ha en lektion i svenska istället för bild ena veckan och att de teoretiska ämnena är mer av betydelse när det handlar om elevernas lärande.

Av de lärare som jag har mött anser de flesta av dem att de skapande ämnena kan man använda sig utav när eleverna behöver ”roa sig”, dessa ämnen ses som en nödlösning när eleverna tappar sin koncentration under en teoretisk lektion. Min undersökning kommer

² Paulsen, Brit(1996) Estetik i förskolan, s.35-36. Studentlitteratur, Lund

³ Paulsen, Brit(1996) Estetik i förskolan, s.37. Studentlitteratur, Lund

⁴ Paulsen, Brit(1996) Estetik i förskolan, s.37. Studentlitteratur, Lund

beskriva hur de skapande ämnena har sett ut från år 1914 fram tills idag år 2006 genom olika styrdokument. . Min undersökning handlar om hur de skapande ämnena bild och musik beskrivits i styrdokument för skolan, under 1900 – talet fram till idag – 2006.

2.1 Frågeställning

Med utgångspunkt från syftet är min frågeställning:

- Hur har ämnena bild och musik beskrivits i styrdokument för skolan under 1900 – talet fram till idag – 2006?
 - Har det skett en förändring i beskrivningarna av ämnet under denna period och i sådant fall hur ser denna förändring ut?

3. Metod

Jag har valt att göra en historisk textanalys där jag beskriver genom texter och styrdokument som jag funnit under perioden 1900 – talet fram till idag – 2006. Jag gjorde ett medvetet val när jag sökte efter olika dokument under denna period, jag sökte efter texter som beskriver skolämnen bild och musik. Mina urval berodde på tillgången av dokument, därför började jag min undersökning från år 1914 eftersom det var årtalet för det första dokumentet jag fann om dessa skolämnen. Under 1914 fram tills slutet på 50- talet kallades de skapande ämnena för teckning och sång, beteckningen av ämnena kom att ändras till bild och musik längre fram under tidsperioden, detta kommer att märkas i min textanalys. Jag kommer i första hand utgå ifrån skolans formella styrdokument som i detta fallet är folkskolestadgan, läroplanen Lgr 62, läroplanen Lgr 80 och den nuvarande läroplanen Lpo 94. Dessa styrdokument kommer spegla den allmänna synen på skolan och skolans innehåll, styrdokumentet kommer även spegla den vikt man la i de olika ämnena. Jag har därför valt att strukturera rapporten efter årtalen för de olika styrdokumentet.

Bibliotekarien har varit min bästa informatör och hjälpta när det handlade om sökning efter fakta. Jag begav mig till olika bibliotek inom de närliggande kommunerna och var även på Karlskoga arkivet och forskade efter gamla skrivna dokument. Det gäller att veta vad man är ute efter och förarbetet är det som tar lång tid när det gäller att göra textanalyser, sökning efter materialet. Jag har inte kunnat använda mig av enkäter eller intervjuer eftersom mitt intresse är att analysera texter och därför faller andra källor bort. Mitt material finner man i de texter jag har valt ut. Jag är bosatt i Karlskoga och därför är det en del dokument med i min

forskning från min hemort, som finns sparade i Karlskoga arkivet på Karlskogas bibliotek. Dessa arkiverade dokument får vem som helst ta del utav, dock beskriver dessa dokument enbart Karlskoga kommuns syn på de skapande ämnena bild och musik under den tidsperioden och därför blir konsekvensen av detta att dessa dokument inte för talan för hela Sveriges skolor. De andra dokumenten jag har med är dokument som gällde för hela Sveriges skolor under perioden 1914-2006.

En textanalys kan även användas för att analysera dokument. Dokument som rör min frågeställning är läroplaner, läroböcker, kursplaner, lokala arbetsplaner eller annan text som rör skolans värld. Att göra en textanalys är att analysera ett ämne/område utifrån några särskilda aspekter. De aspekter jag valde var hur synen på ämnena bild och musik har förändrats? Hur ser historiken ut fram tills idag år 2006? Det man ägnar sig åt under en textanalys är vanligtvis djupare teoretiska granskningar, studerar texten på ett mer kvantifierande sätt. En variant på detta är semiotisk analys där denna granskning innefattar både bilder och text. Man kan även jämföra flera liknande texter, detta kallas för en komparativ studie. Min textanalys kan kallas för en komparativ studie där jag behandlar olika styrdokument genom en tidsperiod. Något som inte är tillräckligt med en textanalys är att bara beskriva och förklara innehållet i texterna utifrån olika aspekter. Man måste också klargöra varför texterna är olika och föra fram hur tidsbundna dem är. Detta kan ni finna i min diskussion del där jag tar upp hur mina texter påverkar just mitt resultat eftersom de är tidsbundna, att dessa texters syfte och mening kan förändras utefter historiens gång.

4. Textanalys och litteraturgenomgång

Här börjar min textanalys hur man såg på ämnena bild och musik under 1900 – talet. Genom att jämföra olika texter och skrifter ska nu här framkomma hur synen på skolans skapande ämnen bild och musik har förändrats genom 1900 talet. Utifrån mitt syfte att analysera texter som beskriver hur utvecklingens gång inom skolan har sett ut när det gäller just ämnena bild och musik. Hur har dessa ämnen beskrivits i de olika styrdokumentet? Vilka förändringar har skett i skolans tänk på hur undervisningen ska vara upplagd? Hur har dessa ämnen organiserats? Jag kommer arbeta mig framåt från år 1914 fram till år 2006.

4.1 Folkskolestadgan, Teckning

Folkskolans läroplan var uppbyggd på två hörnstenar, Gud och fosterlandet. Det var runt den lutherska tron folkskolans läroplan organiserades. Det övergripande målet var att frukta och

hedra Gud. Staten hade som uppgift att se till att varje medborgare hade de kunskaper som denna tid fodrade.

Dessa kunskaper var:

- Färdighet i skrivning
- Lutherska lilla katekes med den antagna förklaringen utantill
- Insikt i biblisk historia
- Första grunderna av allmän jordbeskrivning
- Fäderneslandets historia samt kyrkosång⁵

Undervisningen var starkt kopplat till hur det såg ut ekonomiskt i skolan. Folkskolan var inte formad utifrån folkets behov utan efter andra krav, det som fanns i statens intresse.⁶

I boken Folkundervisningskommitténs betänkande IV av Rutger Sernander(1914) beskrivs de olika ämnenas betydelse för undervisningen. År 1878 blev teckning ett särskilt ämne i läroplanen. Teckningsundervisningen beskrivs då under de senaste årtiondena ha genomgått en omgestaltning. Teckningsundervisningen blev av betydelse för elevernas utveckling och undervisning. Genom att barnet har en lust att teckna ansågs teckningsundervisningen vara ett uttrycksmedel som hjälpte barnen att fånga deras iakttagelser på en teckning. Sernander(1914) menar att teckningsundervisningen får en betydelse för skolarbetet när man tar vara på barnens lust att teckna, på så vis kan dessa teckningar åskådliggöra vardagsbestyr genom föremål som används för att klara av dessa.⁷

”...numera med rätta gör anspråk på att betraktas såsom ett bildningsmedel av allmän vikt.”⁸

Sernander menar att teckning nu var en självklarhet att ha med i kursplanen, att detta ämne ansågs vara av största vikt för elevernas allmänbildning. Det viktigaste på denna tid var att elever skulle förbereda sig för arbeten som fanns runt omkring dem i deras vardag.⁹

⁵ P. Lundgren, Ulf(1989) Att organisera omvärlden – En introduktion till läroplansteori, s.62, Centraltryckeriet AB, Borås

⁶ P. Lundgren, Ulf(1989) Att organisera omvärlden – En introduktion till läroplansteori, s.59-71, Centraltryckeriet AB, Borås

⁷ Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.40-41, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

⁸ Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.41, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner.

⁹ Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.40, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

Sernander beskriver kursplanen som så att det inte fanns timmar för teckning inlagt i kursplanen för skolår 1-3. Teckningsundervisningen startade i skolår 4 där de fick ha teckning 1 ½ timme per vecka. I år 5 fick de ha teckning i 1 timma och även så i år 6.¹⁰

Beskrivningen av frihandsteckning var följande:

Folkskolans kursplan för år 4:

”Profilteckning efter enkla industriföremål, verktyg m.m. samt föremål ur växt- och djurriket. Teckning ur minnet med uppgifter, hämtade såväl från undervisningen i övriga ämnen som från barnens erfarenheter utanför skolan. Lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.”¹¹

Folkskolans kursplan för år 5:

”Profilteckning efter föremål från samma områden som föregående skolår men med mera sammansatta former. Teckning ur minnet såsom under föregående skolår. Fantasiteckning. Färgläggning såsom under föregående skolår.”¹²

Folkskolans kursplan för år 6:

”Profilteckning efter föremål ur växt - och djurriket samt teckning av allmogemönster, helst från det egna landskapet och efter verkliga föremål. Perspektivteckning och skuggning efter enkla föremål. Teckning ur minnet, även perspektivisk. Fantasiteckning. Färgläggning såsom under föregående skolår.”¹³

Under beskrivningen av ämnet teckning fanns det en fotnot vid överskriften *Teckning* där det stod i fotnoten:

”Till kursplanen i teckning hör ett exempel på föremål, som lämpligen kunna användas vid undervisningen i teckning. Detta exempel återfinnes å sid. 170 ff.”¹⁴

¹⁰ Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.78, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

¹¹ Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.118, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

¹² Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.119, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

¹³ Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.119, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

¹⁴ Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.118, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

Dessa exempel är en rad föremål som olika sorter ur växtriket, verktyg, industriella föremål, djur, frukter och bär m.fl. Dessa föremål ansågs vara mest lämpliga för skolundervisningen i teckning och det framkommer även att inte alla skolor följer just denna mall.

Teckning var ett ämne som skulle ge barnen utlopp för sin fantasi, där de även skulle rita av det ögat såg, saker som de kände igen från de vuxnas vardag och arbete.

Som det stod i *Den svenska folkskolan och dess uppgifter(1935)*, deras motiveringar till att ha med teckning i dåtidens kursplan:

Motivering av Teckning:

”Teckning är starkt psykologiskt motiverad. Envar vet, att barnen mycket tidigt börja använda teckningen som uttrycksmedel. De försöker till en början icke att troget avbilda verkligheten, utan olika barn använda oberoende av varandra ungefär samma schema för avbildning av människor, djur m.m. Så småningom vaknar emellertid begäret att avteckna verkliga föremål. Teckningen är givetvis i främsta rummet motiverad ur praktisk synpunkt. Den utvecklar barnens handafärdighet, och människor behöva ju mången gång kunna göra en skiss av ett föremål, göra upp en planritning, utforma en teckning, varefter sedan ett arbete kan utföras. Teckningen är även ägnad att utveckla barnens skönhetsminne.”¹⁵

Målet med teckningsundervisningen var att öva elevernas iakttagelseförmåga och utveckla deras skönhetsinne. Genom teckning kunna återge vissa föremål på fri hand och klara av geometriska ritningar.

4.2 Folkskolestadgan, Sång

Sången ingick i de så kallade övningsämnena enligt Sernander(1914) . Dessa ämnen var inget nytt i kursplanen och därför utelämnades dessa när beskrivningen av Folkskolans ämnen inom kursplanen togs upp. De ansågs vara självklara och att alla delade just denna uppfattning och redan visste vad som skulle ske under dessa undervisningstimmar. ¹⁶

¹⁵ Bruce, N.O, *Den svenska folkskolan och dess uppgifter(1935)* s. 223, Albert Bonniers förlag, Stockholm

¹⁶ Sernander, Rutger(1914) *Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.40*, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner.

Antalet undervisningstimmer skiljer sig från teckningens undervisning. Sången ansågs vara mer viktig för elevernas utveckling och därför startade sångundervisningen redan i första klass. I år 1-2 fick de en timme varje vecka till att utöva sång, år 3 hade 2 timmar, år 4 hade 1 ½ timme och år 5-6 hade 1 timme.¹⁷

Sången beskrivs som ett ämne som ska anpassas efter elevernas ålder och målen är anpassade efter i vilken mån eleverna behöver fostran. Lära sig psalmer utantill och att ta toner rätt är något som kursplanen eftersträvade.¹⁸

*”Vid sångundervisningen bör huvudvikten läggas på det praktiska syftet, att barnen må erhålla ett förråd av psalmer och sånger att sjunga inom och utom skolan.”*¹⁹

Karlskoga distriktets dåtida folkskolinspektör Josef S. Gralén skrev en rapport om Karlskoga folkskolors läsår 1922-23 . Där beskrev han vad eleverna hade uppnått inom de olika ämnena under året och vilken roll lärarna hade i de olika distrikten i Karlskoga.²⁰ Det som fanns inom kategorin *Skapande ämnen* var ämnet sång.

*”11. e) Undervisningen i sång med särskilt röstbegåvade barn har under året fortgått. Ledare har varit folkskolläraren...Omkring 100 lärjungar från 5:e och 6:e klasserna ha erhållit undervisning 2 timmar i veckan.”*²¹

Under denna epok var det alltså inte alla elever som fick vara med och utöva sång, i alla fall inte i Karlskoga kommun, de som ansågs vara mer röstbegåvade fick ta del av sångundervisningen. Här ansågs inte sång vara ett gemensamt ämne att använda sig utav i klass.

1928 gavs boken *Vi ska leka och sjunga* ut av Inez Mallander. I denna sångbok fanns det olika sånger som vi alla känner till idag, julsånger som Tipp tapp och Staffan var en stalle dräng. I

¹⁷ Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.78, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

¹⁸ Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.122, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

¹⁹ Sernander, Rutger(1914) Folkundervisningskommitténs betänkande. IV,s.123, Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

²⁰ S. Garlén, Josef Distriktets folkskolinspektör, *Karlskoga folkskolor Läsåret 1922-1923*, Karlskoga boktryckeri 1924.

²¹ S. Garlén, Josef Distriktets folkskolinspektör, *Karlskoga folkskolor Läsåret 1922-1923*, Karlskoga boktryckeri 1924. (Punkt 11. e)

Mallanders förord väljer hon att låta doktor Rurik Holm beskriva sångens betydelse för utvecklingen hos elever i skolan. Holm beskriver sånglekar som mimetiska danser, att dessa är bra att använda sig utav för att de återger det vardagliga arbetslivets former.²²

*”Det har tydligen varit ett naturligt behov hos människan att genom förening av rytm och imitation skapa en idealiserad bild av arbetet, där mödan försvunnit, under det arbetets glädje lever kvar. Så är det i de här föreliggande lekarna barnens sysselsättningar, deras samliv med djur och blommor, deras undran inför naturen och hela den fantasivärld, som fyller och upptar dem, vilka omsätts i sång och rytmiska rörelser.”*²³

*”...bli medel för produktiv verksamhet; de lekande barnen samverkar till skapandet av något, som i all sin enkelhet kan få karaktären av ett litet konstverk.”*²⁴

Holm menade att alla elever skulle få tillgången till att utveckla det rytmiska, mimiska och musikaliska anlaget. Detta gjorde man genom mimetiska danser, sånglekar.

Som det stod i *Den svenska folkskolan och dess uppgifter(1935)*, deras motiveringar till att ha med sång i dåtidens kursplan:

Motivering av Sång:

*”Sång har alltid ansetts som ett viktigt ämne i skolan och har från början ingått bland de ämnen, som tillhöra folkskolans s.k. minimikurs. Med den läggning folkskolans undervisning först hade, var det helt naturligt nästan uteslutande kyrkosång, som övades. Sedan har emellertid också den profana sången kommit med. Det är uppenbarligen av vikt, att de barn, som äga sångbegåvning, få sina anlag i detta hänseende utvecklade. Detta kan bli till glädje för dem själva och för deras hem, och de erhålla förutsättningar att delta i sång, som förekommer i skolan, vid gudstjänsten och vid andra tillfällen.”*²⁵

Inom sång var målen att elevernas sinnen för sången skulle väckas och att deras förmåga att läsa toner skulle utvecklas. Att elevernas förråd av sånger och psalmer skulle fyllas.

²² Mallander, Inez(1928) av Doktor Rurik Holm, Vi ska leka och sjunga, förord, Norstedt och Söner.

²³ Mallander, Inez(1928) av Doktor Rurik Holm, Vi ska leka och sjunga, förord, Norstedt och Söner.

²⁴ Mallander, Inez(1928) av Doktor Rurik Holm, Vi ska leka och sjunga, förord, Norstedt och Söner

²⁵ Bruce, N.O, Den svenska folkskolan och dess uppgifter(1935) s. 225, Albert Bonniers förlag, Stockholm

4.3 Teckning och Sång under läsåret 1950-1951 i Karlskoga kommun

Så här kunde det se ut i skolan på 1950 – talet i Sverige. Detta som kommer redovisas nedanför detta stycke skrevs av en lärarinna på dåvarande Loviselundsskolan i Karlskoga år 1951, en dagbok med examens katalog. Denna katalog visade vilka elever som gick i skolan under 1950 till 1951, där deras betyg och närvaro var ifyllt. Denna dagbok visade vad eleverna hade gjort under årets gång och vilka ämnen de hade haft.

Loviselundsskolans ämnen under läsåret 1950-51:

Uppförande

Ordning

Kristendomskunskap

Modersmålet – Tal och läsövningar

– Skrivning och språklära

Räkning och geometri

Hembygdsundervisning

Geografi

Naturkunnighet

Historia

Välskrivning

Teckning

Sång

Gymnastik med lek och idrott

Trädgårdsskötsel

Slöjd

Hushållsgöromål

På schemat fanns alltså sång och teckning med som egna ämnen.

Detta skrev lärarinnan under dessa två ämnen i sin redogörelse över vad de hade gjort under året:

Teckning

*”Penselteckning, Fantasidockor, Pyssel till Jul. Teckning i anslutning till geografi, naturkunnighet och historia. Fantasiteckningar, teckningar anslutet till årstider, högtider. Höstlandskap, Hans och Greta. Det snöar, vikingarna.”*²⁶

Sång (inövade sånger)

*”Trummor, trumpeter, Tomten, små kycklingar, Höga berg...djupa dalar, Också en skolvisa, vandringsång. Repetition av förut inlärdas julsånger. Liten vårvisa, Jag går i solen. Något om noternas namn och värde. Nu sjunga Guds änglar, Psalmer.”*²⁷

Nu var det inte längre så att eleverna skulle teckna av föremål som hade med vardags sysslor att göra, här fick eleverna använda sig av teckning för att utveckla sin egna fantasi och här integrerades teckning med en del av de teoretiska ämnena.

Sången var inte längre till för de mest röstbegåvade utan en tillgång för hela klassen. Sången var till stor del ett antal inövade sånger men samtidigt var man inte tvungen att vara speciell för att få ta del av den, alla fick känna en samhörighet med alla andra.

Här kan man se att ämnena teckning och sång fanns med på schemat men inte mängden timmar som hade lagts ner.

4.4 Lgr 80, Läroplanen för grundskolan från år 1980

Läroplanen för grundskolan Lgr 80 innehåller mål och riktlinjer för skolans verksamhet, kursplaner, timplaner samt föreskrifter för timplaner. Beskrivningen av de två ämnena Bild och Musik var följande:

Bild

Mål

”Eleverna skall utveckla sin förmåga att självständigt skapa bilder, att kommunicera med bilder och att tolka och kritiskt granska olika typer av bilder. De skall bli medvetna om bilden som språk och vänja sig att använda bildspråket som ett viktigt kommunikationsmedel vid sidan av att tala, läsa och skriva.

²⁶ För folkskola. Karlskogadistriktet. Redovisningsåret 1950/1951. Loviselundsskolan. Dagbok med examenskatalog, Håkan Ohlssons Boktryckeri, Lund.

²⁷ För folkskola. Karlskogadistriktet. Redovisningsåret 1950/1951. Loviselundsskolan. Dagbok med examenskatalog, Håkan Ohlssons Boktryckeri, Lund.

När det gäller de bilder och bildmiljöer eleverna möter skall eleverna tränas att kritiskt granska och diskutera bildernas påverkan och de krafter som styr utbudet av olika slag av bilder som eleverna möter. Härigenom skall de göras medvetna om den påverkan de utsätts för då det gäller livsstil, konsumtionsvanor, attityder och värderingar.

Undervisningen skall stärka elevernas lust att arbeta med bilder, möta deras behov att bearbeta och gestalta iakttagelser och uttrycka sina åsikter, känslor och erfarenheter och utveckla deras form - och färgsinne.

Undervisningen skall väcka elevernas intresse och respekt för värden i egna och andras konst och kulturmönster. Den skall göra dem medvetna om de faktorer som kan medverka till utarmning av dessa. Eleverna skall vänja sig vid att efterfråga en bra barn – och ungdomskultur.’’²⁸

I denna läroplan är bild ett eget ämne som ska användas som en alternativ metod att uttrycka sig med inom andra ämnen. Inom kategorin bild ska eleverna använda sig av bildframställning som är till för att skapa ett bildspråk där deras nyfikenhet, skaparvilja och berättarglädje ska komma fram i processen. Bildanalys är också en del i ämnet bild där eleverna ska kunna granska olika bilder och berätta vad de kan avläsa från dessa och vad bilderna betyder för dem. Bildkommunikation är till för elevernas medvetenhet om att bilden har många olika möjligheter att underhålla, förmedla nyheter, undervisa, propagera och påverka oss människor. Denna bildkommunikation är en viktig del i skolans kulturliv där detta kan användas till elevernas fördel att påverka arbetsmiljön i skolan och göra den mer trevlig efter deras lust att uttrycka sig.²⁹

Estetisk orientering kallas det när elevernas bild syn ska vidgas och fördjupas i deras verklighetsuppfattning. Detta är en process som påbörjas redan i Låg – och mellanstadiet, där eleverna kan se bildens användning inom de poetiska möjligheterna.³⁰

²⁸ Skolöverstyrelsen och Allmänna förlaget(1980) Läroplan för grundskolan allmän del, s.69-70. Fingraf tryckeri, Södertälje 1992

²⁹ Skolöverstyrelsen och Allmänna förlaget(1980) Läroplan för grundskolan allmän del, s.70-73. Fingraf tryckeri, Södertälje 1992

³⁰ Skolöverstyrelsen och Allmänna förlaget(1980) Läroplan för grundskolan allmän del, s.73. Fingraf tryckeri, Södertälje 1992

Musik

Mål

”Undervisningen skall ta till vara elevernas förutsättningar och möta deras behov.

Undervisningen syftar till att få eleverna att använda flera av musikens olika uttrycksmedel samt vårda röst och tal. Undervisningen skall låta eleverna uppleva glädje och gemenskap. Den skall ha en sådan utformning att den ger alla möjligheten att medverka aktivt. Den skall därigenom bidra till elevernas personliga och sociala utveckling. Eleverna skall få kunskap om musiken och dess funktion och villkor i olika miljöer, kulturer och tider. De skall härigenom lära känna bl a invandrarländernas olika kulturtraditioner. När det gäller dagens musik och olika musikmiljöer, skall eleverna tränas att kritiskt granska och diskutera musikens roll samt de krafter som styr musikutbudet. Härigenom skall de göras medvetna om den påverkan de utsätts för, då det gäller livsstil, konsumtionsvanor, attityder och värderingar. Skolans musikliv är en källa till gemenskap. Det skall möjliggöra samarbete över årskurs-, stadie- och ämnesgränser samt främja kontakten med det övriga musiklivet i samhället. Eleverna skall härigenom stimuleras till kontakt med musik även efter avslutad skolgång.”³¹

Musiken var nu ett eget ämne som alla elever skulle få ta del utav, ett av de stora huvudmomenten var just att musicera tillsammans. Eleverna skulle nu få skapa sin egna musik som skulle vara en motvikt mot stereotyp musik. Genom att använda sig utav ett enkelt sätt skulle eleverna få uttrycka sig i ton, ord, klang, rytm och rörelse individuellt eller i grupp. Musiken var inte något som enbart skulle beröra svensk tradition och kultur, den skulle vara till för att eleverna skulle få lärdomar från andra kulturer och kännedom om dessa människor. Lära sig i vilka yrken musiken har en stor betydelse och vilka våra första stora skapare inom musiken var.³²

4.5 Timplaner ur Lgr 80

Föreskrifter för timplaner

1 Veckotimmar

”Med veckotimme avses en lektion i veckan i en årskurs. I timplanerna anges för varje stadium det sammanlagda antalet veckotimmar i stadiets tre årskurser i olika ämnen och

³¹ Skolöverstyrelsen och Allmänna förlaget(1980) Läroplan för grundskolan allmän del, s.108. Fingraf tryckeri, Södertälje 1992

³² Skolöverstyrelsen och Allmänna förlaget(1980) Läroplan för grundskolan allmän del, s.109-112. Fingraf tryckeri, Södertälje 1992

ämnesgrupper (stadieveckotimmar). Rektor beslutar om stadiesveckotimmarnas fördelning på årskurser inom stadiet.”

Lågstadiet

<u>Ämne</u>	<u>Antal stadiesveckotimmar</u>
<i>Engelska</i>	2
<i>Idrott</i>	6
<i>Matematik</i>	13
<i>Musik</i>	4
<i>Orienteringsämnen</i>	18
<i>Slöjd</i>	2
<i>Svenska</i>	29
<u><i>Summa</i></u>	
	<u>74</u>

Mellanstadiet

<u>Ämne</u>	<u>Antal stadiesveckotimmar</u>
<i>Bild</i>	6
<i>Engelska</i>	10
<i>Hemkunskap</i>	1
<i>Idrott</i>	9
<i>Matematik</i>	15
<i>Musik</i>	5
<i>Orienteringsämnen</i>	21
<i>Samhällsorienterande</i>	(15)
<i>Naturorienterande</i>	(6)
<i>Slöjd</i>	9
<i>Svenska</i>	26
<u><i>Summa</i></u>	
	<u>102</u>

Högstadiet

<u>Ämne</u>	<u>Antal stadiveckotimmar</u>
Barnkunskap	1
Bild	5
Engelska	9
Hemkunskap	4
Idrott	9
Matematik	12
Musik	2
Orienteringsämnen	32
<i>Samhällsorienterande</i>	(17)
<i>Naturorienterande</i>	(15)*
Slöjd	5
Svenska	10
Tillval	11
<u>Summa</u>	<u>100</u>

* Därav två veckotimmar för teknik

Dessa timplaner kunde anpassas efter de olika kommunernas kursplaner och rektorernas olika sätt att se på planering av timmarna för undervisningen.

4.6 Utveckling för barnens livsvillkor under 80 - talet

I boken *Barnen och de sköna konsterna* beskriver Sundin att barnens uppväxtvillkor började att se annorlunda ut på 80 –talet än vad det hade gjort tidigare. De vuxna började se vikten för barns utveckling, att de inte skulle dras in i vuxenvärlden så snabbt, att man skulle låta dem vara barn så länge de behövde.

Sundin beskriver i sin bok att barn hade det väldigt svårt förr, de fick tidigt gå in i familjens dagliga sysslor och hjälpa till, eller så utnyttjades de som lågbetald arbetskraft.³³

*”De behövdes i arbetet där de deltog tillsammans med de vuxna. De kunde därigenom känna sig nödvändiga och värdefulla. De familjebildningar de levde i hölls samman av en gemensam nödvändighet. Arbetet gav barnet en naturlig grund för att växa in i samhället.”*³⁴

³³ Sundin, Bertil. *Barnen och de sköna konsterna*(1982), s. 16-17. Schmidts Boktryckeri AB. Helsingborg 1982

³⁴ Sundin, Bertil. *Barnen och de sköna konsterna*(1982), s. 17. Schmidts Boktryckeri AB. Helsingborg 1982

Sundin(1982) beskriver vikten av att barn tidigt ska få ta del av de skapande ämnena, han menade att detta är ett sätt för barnen att uttrycka sig där orden inte räcker till. Sundin(1982) menar att barnens inbillningskraft stimuleras genom lek, litteratur och annan konst. Han menar även att estetiska erfarenheter från det tidigare stadiet i barnets läran är grundläggande för utvecklingen hos barnet. ³⁵

*”Barn bearbetar sina erfarenheter genom sinnliga medium: jollrar, fabulerar, rimmar, dansar, rytmiserar, sjunger, klottrar, leker, målar. Allt det här är estetiska kvaliteter som tjänar till att befästa erfarenheter och utveckla ett medvetande om sig själv och omvärlden.”*³⁶

5. Bild och musik i dagens skola

Här fortsätter min textanalys hur man ser på ämnena bild och musik i dagens skola. Utifrån mitt syfte att analysera texter som beskriver hur utvecklingens gång inom skolan har sett ut när det gäller just ämnena bild och musik, börjar jag i nutidens läroplan och beskriver synen på dessa ämnen idag. Varje ämne kommer under respektive läroplan för den tidsperiod där dessa läroplaner var aktuella.

5.1 De skapande ämnena Bild och Musik

Idag har barnet en ny plats i vårt århundrade, där utrymmet för den estetiska fostran vid sidan av den praktiska fostran har tagit sin plats. En ökad förståelse för de skapande ämnena och släktskapen mellan dessa är något som fått oss människor att se möjligheterna med dessa ämnen. Den skapande processen är minst lika viktig som själva produkten inom det pedagogiska syftet. Idag anses estetiken vara en hållning till alla sinnesintryck till världen omkring oss.³⁷

³⁵ Sundin, Bertil. Barnen och de sköna konsterna(1982), s. 46-48. Schmidts Boktryckeri AB. Helsingborg 1982

³⁶ Sundin, Bertil. Barnen och de sköna konsterna(1982), s. 49. Schmidts Boktryckeri AB. Helsingborg 1982

³⁷ Paulsen, Brit(1996) Estetik i förskolan, s.50. Studentlitteratur, Lund

5.2 Lpo 94, Läroplan för de obligatoriska skolväsendet.

De estetiska aktiviteterna ses som inlärningsmetoder för alla ämnen och detta illustreras av citatet nedan från läroplanen Lpo 94:

” ...Skolans uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion i den skilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap idag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap och lärande är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion. Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet. Skolan skall främja elevernas harmoniska utveckling. Detta skall åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet.”³⁸

” ...I skolarbetet skall de intellektuella såväl som de praktiska, sinneliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna skall tillägna sig.”³⁹

Detta är den läroplan som är aktuell idag, läroplanerna tillsammans med skollagen styr verksamheten i skolan. Det är regeringen som fastställer läroplanerna och det finns en läroplan för varje skolform. De obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmen och läroplan för de frivilliga skolformerna.⁴⁰

³⁸ Lärarförbundet(2002) Lärarens handbok, s. 12. Tryckindustri Information, Solna

³⁹ Lärarförbundet(2002) Lärarens handbok, s. 12. Tryckindustri Information, Solna

⁴⁰ Lärarförbundet(2002) Lärarens handbok, s. 5. Tryckindustri Information, Solna

5.3 Bild, hur det uppfattas, motiveras och beskrivs idag.

De kreativa aktiviteterna innebär att konfronteras med de känslor som vi människor har för saker och ting. Att använda sig av bildskapande för att uttrycka en sinnesstämning är det samma som att naturligt reagera på en annan person. De konstnärliga medel vi har kan få oss människor att ta kontakt med det mänskliga djupt inom oss. Barn använder sig av bildskapandet för att tolka och assimilera det de upplever, detta kan göra att barnen får en annan slags relation till omvärlden genom bilden. Barn som ännu inte kan läsa eller skriva kan genom bilden skapa ett annat slags språk där de beskriver vad de upplever genom former och symboler. Det läraren i bild vill hjälpa eleverna med i denna process är att försöka utveckla elevernas konstnärliga talanger. Skapandet i bild ska inte bara vara roligt utan det ska också befrämja elevernas inläring.⁴¹

Barn kan idag vara läs – och skrivkunniga inom orden, de kan läsa och skriva samt veta direkt ordets betydelse bara genom att se det framför sig, motsvarigheten till detta inom konsten är att eleverna ska kunna se och teckna. Inom konsten handlar det om att göra eleverna visuellt ”bildade”, de ska använda färger, skulptera, göra collage och fantisera samt analysera. Genom att granska saker och ting närmre får det en större betydelse än innan.⁴²

”Inga ord i världen kan beskriva en oregelbunden form så exakt som en teckning.”⁴³

Den visuella bildningen hos barnen kan göra att de fortfarande är medvetna om sin omgivning vid vuxen ålder, att under hela deras uppväxt bär de med sig detta seende. Ett av skolans huvudmål är att utveckla elevernas individualitet genom att undervisningen ska ske utifrån elevernas specifika förutsättningar eller förmågor, behov. För att vi ska hålla jämna steg med utvecklingen borde kreativitet vara en primär angelägenhet i skolan, men på vissa skolor ägnas det inte i någon större uppmärksamhet. I vårt samhälle sker förändringar snabbt och det gäller att ha ett flexibelt tänkande, påminner inte detta om just allt vad ett kreativt tänkande handlar om? Konsten handlar om mentala bilder och minnesfragment som bearbetas i barnens huvud. Även kallas detta för fantasi som barnen kan bearbeta och förändra.⁴⁴

⁴¹ Barnes, Rob(1994) Lära barn skapa, s.5-7, Studentlitteratur, Lund

⁴² Barnes, Rob(1994) Lära barn skapa, s 13, Studentlitteratur, Lund

⁴³ Barnes, Rob(1994) Lära barn skapa, s.14, Studentlitteratur, Lund

⁴⁴ Barnes, Rob(1994) Lära barn skapa, s.17-19, Studentlitteratur, Lund

När ämnet bild beskrivs på schemat står det att barnen ska ge utlopp åt sina känslor. En del skolor uppfattar bildundervisningen som ett skäl för eleverna att ge utlopp för sina känslor för att just dessa känslor dämpas under de teoretiska lektionerna. Det konstnärliga skapandet beskrivs som en reningsprocess där elevernas känslor släpps fram. Givetvis kan eleverna bli lika spända under bildundervisningen som de kan under en lektion i matematik eller svenska. I vissa fall tror en del att elever verkar ha uppdämda känslor när det i verkligheten handlar om att deras energi nivå är låg så de får svårt att koncentrera sig.⁴⁵

”Konsten kan vara en terapeutisk rening, men den är också en kommunikation med andra. Som en känslomässig rening och förlösning är konsten inte mer värdefull än de värsta exemplen på det som kallas för ”fri utlevelse”. Konst som terapi är en legitim del av undervisningen på vissa särskolor och sjukhus, men det är av andra orsaker som den förtjänar sitt värde på vanliga skolor. Både kritiker och lärare har villigt accepterat att konsten snarare är ett uttryck för känslor än en frigörelse av känslor.”⁴⁶

5.4 Lpo 94, bildundervisningen i skolan

Genom bild ska eleverna få ett annat slags sätt att uttrycka sina kunskaper på, eleverna ska tillägna sig förmågan att utöva eget skapande inom bildundervisningen och detta ska ske genom bild, text och form. Synen på bildundervisningen idag är att eleverna ska utveckla sin förmåga till kreativt skapande och även få ett ökat intresse för samhällets kulturutbud. Elevernas kunskap och erfarenhet ska kunna användas inom de olika skapande uttrycksformerna på samma sätt som i bildundervisningen. Eleverna ska kunna ge utlopp för sina känslor under bildlektioner och all undervisning ska ske utifrån varje elevs förutsättning. Bildundervisningen ska främja elevernas inläring.⁴⁷

5.5 Musik, hur det uppfattas, motiveras och beskrivs idag.

Musik är idag ett obligatoriskt ämne på grundskolan och på vissa pedagogutbildningar. De som vill ta ett steg längre och fördjupa sig inom musiken kan gå till den kommunala musik

⁴⁵ Barnes, Rob(1994) Lära barn skapa, s.20-21, Studentlitteratur, Lund

⁴⁶ Barnes, Rob(1994) Lära barn skapa, s.21, Studentlitteratur, Lund

⁴⁷ Lärarförbundet(2002) Lärarens handbok, s. 12-15. Tryckindustri Information, Solna

skolan och sedan söka vidare till någon musikhögskola. Idag finns det många valmöjligheter när det gäller just musiken.⁴⁸

5.6 Lgr 62, Musikundervisning

I den första moderna läroplanen Lgr 62 legitimerades musikämnet. Det genomfördes en gemensam skolgång för alla barn, som kallades under en längre tid för enhetsskola men som fick slutligen namnet grundskola. I Lgr 62 var tanken att skapa en sammanhållen skola för alla barn oavsett bakgrund. Tanken var att de sociala skillnaderna mellan elevernas levnadsförhållande skulle utjämnas. Lika utbildningsmöjligheter oavsett bakgrund eller den bostadsort de kom ifrån.⁴⁹

Målet med musikundervisningen var att berika elevers liv både i och utanför skolan, musikundervisningen skulle vidga deras personliga musikupplevelse. Musikämnet skulle ses som ett verktyg för elevernas utveckling och kulturliv och fördjupa elevernas förståelse för kulturella traditioner.⁵⁰

5.7 Lpo 94, Musikundervisning

Lpo 94, den aktuella läroplanen idag ville bryta trenden att definiera musik som ett verksamhetsämne.

Målet med musikämnet baseras på fyra centrala begrepp:

- 1) Musicerande
- 2) Musiklyssnande
- 3) Musikkunnande
- 4) Musikskapande

De tidigare kunskapsdimensionerna; fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet finns fortfarande kvar och de skulle inrymmas i de mål eleverna ska uppnå. Musikundervisningen handlar om elevens utveckling och samhällets kulturella liv.⁵¹

⁴⁸ Uddholm, Mats(2003) Pedagogen och den musikaliska människan, s. 20, Förlaget Lutfisken AB, Mölndal

⁴⁹ Varköy, Öivind(1996) Varför musik?, s. 81-82, Runa förlag, Stockholm

⁵⁰ Varköy, Öivind(1996) Varför musik?, s.82, Runa förlag, Stockholm

⁵¹ Varköy, Öivind(1996) Varför musik?, s. 86-87, Runa förlag, Stockholm

” Musiken är som sådan redan ett språk som sammanför människor från olika etniska grupper och kulturer, ett universellt sätt att förmedla känslor och budskap och kommunicera med varandra, utan ord, utifrån egna toner, rytmer och rörelse.”⁵²

” Musicerande handlar om att uppleva rytmen och klangen i sin egen röst och kropp. Att utveckla känslan av musik och rytm utifrån sig själv och sina egna förutsättningar. Sången är kanske det man oftast tänker på, men det finns även andra sätt: Alla har vi en kropp som kan röra sig rytmiskt, dansa och frambringa ljud.”⁵³

Synen på musikämnet idag är att musikundervisningen handlar om elevens utveckling, både i samhällets kulturella liv och läran om andra kulturer än sin egen. Ämnet skall innehåva Musicerande, Musiklyssnande, Musikkunnande och Musikskapande. Alla har rätt till musikundervisning i Sveriges skolor och musiken ska berika elevers liv både i och utanför skolan. Musiken finns till för att alla ska kunna uppleva den utifrån sina egna förutsättningar. Musik ska kunna användas som en inlärningsmetod också inom andra ämnen.

6. Sammanfattning av mina textanalyser

Teckning/Bild

1914-1950 Folkskolestadgan

Från 1900 – talets början var teckning något som skulle förbereda eleverna för arbetslivet, där de fick teckna av olika redskap för att memorera de olika arbeten som fanns. Teckning var något som skulle vara förberedande och ett sätt för att lära eleverna att avbilda det arbetsliv som de kunde gå till mötes. Teckning skulle ge eleverna utlopp för deras fantasi och ämnet skulle få eleverna att teckna av det ögat såg. Detta ämne ansågs som något viktigt och yrkesförberedande inför vuxenrollen.

1962-1979 Läroplanen Lgr 62

Under 1950 – talet förändrades synen på teckning i skolan. Nu skulle inte ämnet teckning vara yrkesförberedande längre, eleverna fick använda sig av ämnet för att utveckla sin fantasi och

⁵² Vesterlund, Mallo(2003) Musikspråka i förskolan – med musik, rytmik och rörelse, s. 8, Runa förlag, Stockholm

⁵³ Vesterlund, Mallo(2003) Musikspråka i förskolan – med musik, rytmik och rörelse, s. 20, Runa förlag, Stockholm

skapa utifrån den. Teckning var även något som började integreras med de andra ämnena i skolan. Teckning var nu användbart för alla ämnen, inte enbart som ett eget ämne.

1980-1994 Läroplanen Lgr 80

Det var under 1970 – talet som ämnet tog sig en vändning, det kallades nu i stället för Bild. Lgr 80 klargjorde nu att ämnet Bild skulle vara ett alternativt uttrycksmedel istället för att läsa, skriva eller tala. Ämnet var nu något som skulle få eleverna att skapa sig en god självbild av sig själva och få fram ett annat sätt att se på konsten. Bildanalys, som skulle få eleverna att diskutera kring bilden och ge dem en förståelse för andra och andra kulturer. Lära känna olika konstnärer och dess verk samt främja sin egen fantasi och utveckling.

1994-2006 Läroplanen Lpo 94

Bild är idag något som ska utveckla elevernas syn på saker och ting, något som ska vidga deras vyer att se det sköna som finns omkring oss. Bild är något där eleverna får använda sin fantasi och skapa och forma genom symboler där orden inte räcker till. Mycket av vad Lgr 80 stod för finns kvar inom läroplaner men vikten av dessa estetiska aktiviteter är att de finns till för dem som vill ha en annan inlärningsmetod. Bild kan vara ett uttryck för elever som inte finner alla ord eller som kan ha problem med läsning. Det viktigaste är att Bild ämnet är fritt i dagens skolor, där man inte påtvingas göra något mot sin vilja. Intresse ska komma från en själv, är det något som inte passar så finns det alltid en flexibel lösning hos lärarna.

Sång/Musik

1914-1950 Folkskolestadgan

Från 1900 – talets början var sång något som enbart de sångbegåvade barnen fick ta del utav. Ämnet sång var då präglad av kyrkans psalmer eller så gällde det att sjunga i rätt tonart. Fostran av elever präglades mycket utav sången, eleverna sjöng ofta psalmer eller hur man gick tillväga under ett visst arbete. Sången var något som skulle fostra elevernas tänk, en del sånger handlade om hur man skulle vara mot andra eller det motsatta. Under året 1928 började sången ta en vändning, inte för fostran, men en vändning där psalmerna började ta mindre plats i skolan. Här skulle sångerna handla om vårt kulturarv eller om hur olika arbeten utfördes.

1962-1979 Läroplanen Lgr 62

Nu var inte sången till för de elever som hade en viss röstbegåvning, nu fick alla som ville vara med och utöva sång. Många sånger var nu inövade och psalmer tog ännu mindre plats i undervisningen än förut.

1980-1994 Läroplanen Lgr 80

Nu kallades ämnet Sång för Musik i stället. Det viktigaste som gällde just musikämnet var att alla skulle musicera tillsammans. Här skulle man lära sig om de olika instrumenten eller olika kända kompositörer. Tradition, så som svensk och som andra skulle vara något eleverna skulle lära sig om. Musiken handlade nu om gemenskap och att fånga elevernas intresse för musiken, så att deras intresse skulle följä efter avslutade studier.

1994-2006 Läroplanen Lpo 94

Musikämnet idag är att musikundervisningen handlar om elevens utveckling, där deras kunskaper om sin egna kultur och om andras kulturer ska behandlas. Det som ska ingå i ämnet Musik är: Musicerande, Musiklyssnande, Musikkunnande och Musikkapande. Alla har rätt till musikundervisning i Sveriges skolor och musiken ska berika elevers liv både i och utanför skolan. Musiken är till för alla, och skolans mål är att fånga elevernas intresse och få dem att utifrån sina egna förutsättningar fångas med utav musikämnet.

6.1 Resultatreflektion

Det finns många likheter mellan de olika tidsperiodernas tänk för skolans verksamhet. Estetiskt skapande som är av vikt i dagens skola fanns med redan under folkskolestadgans tid där detta kallades för "barnens skönhetsminne", även motoriken betydelse för elevernas lärande fanns med under folkskolestadgans tid och kallades för "handafärdighet". Det som fanns under folkskolestadgans tid som man kan likna med dagens tänk, i Lpo 94, var det kreativa skapandet eleverna skulle använda sig utav. Det kreativa skapandet under den tid då folkskolestadgan gällde handlade om att eleverna skulle använda sig utav egna gjorda fantasiteckningar, detta är aktuellt även idag inom skolans verksamhet, att få användning av sin egen fantasi. . Något som var av mer vikt förr under folkskolestadgans tid var förberedelserna inför arbetslivet, där skolans roll var att lära eleverna om de olika industriföremål och verktyg man skulle kunna komma att få användning utav.

Genom mitt resultat ser jag att under 1950 – talet skedde den stora vändningen för de skapande ämnena bild och musik. Under 1950 – talet användes redan dessa ämnen, utifrån min textanalys, redan inom de teoretiska ämnena. Men inte förens under 70 – talet skedde den stora förändringen när dessa ämnen blev mer konkreta i sina beskrivningar om hur dessa skulle användas inom skolan. Det som skiljer dessa ämnen åt från beskrivningen av dem från 1914 fram tills idag är att de skapande ämnena används idag som uttrycksmedel och som ett sätt för att få en starkare självbild. Dessa ämnen är idag till för att lära känna andra kulturer än bara sin egen och få en annan förståelse för vad man kan nyttja dessa ämnen inom. Från år 1914 fanns dessa ämnen inom skolan för att fostra och förbereda eleverna inför arbetslivet. Skillnaden är att dessa ämnen är mer fria idag än för 60 år sedan, idag räknas ens egna förutsättningar för vad läran om de olika skapande ämnena ska handla om.

7. Diskussion

De skapande ämnena bild och musik har förändrats genom 1900 – talet fram till idag år 2006. Förr ansåg skolan att de skapande ämnena skulle användas i syftet att lära barnen psalmer och uppfostra dem. Eleverna skulle förberedas inför arbetslivet och fantasin hade ingen stor betydelse för elevernas lärande. Idag är det just fantasin och elevernas egna förutsättningar som speglar de skapande ämnenas innehåll i undervisningen. Eleverna ska få lära känna sig själva genom att pröva på olika uttrycksmedel så som i form utav bild och musik. Deras egna fantasi spelar en stor roll för vad de ska lära sig. Hur kommer det sig då att de förändringar som jag har beskrivit har skett? Skolan är idag inte styrd utav kyrkan eller utav en ideologi av fostran. Utifrån min egna slutsats av min textanalys tror jag att när den ihärdiga fostran och kyrkans status försvann från Sveriges syn på det egna landet försvann även den synen i från skolans värld. Jag tror att när eleverna tilläts vara barn, att leken fick en betydelse för lärandet så insåg även skolan att ämnena var tvungna att förändras. Förr var det hårdare att leva i Sverige, lönen var låg på de flesta arbetsplatser och de vuxna var tvungna att arbeta många extra timmar för att ens kunna skaffa mat på bordet. Därför behövdes barnen i familjen också till arbetet för att tjäna in pengar åt familjen. Idag är det inte på samma sätt, idag har alla råd att överleva om man vill. Idag har barnen skolplikt och det är förbjudet att anställa minderåriga på arbetsplatser. Förutsättningarna för att vara barn ser annorlunda ut idag än vad det gjorde på 1900 – talets början.

Den metod jag valde kändes relevant för att få fram ett resultat inom mitt forskningsområde. Dock kände jag att denna metod var bristande på ett sätt, de dokument jag fann var avgörande för just mitt resultat eftersom texterna är tidsbundna. Det första dokumentet jag fann var från år 1914, hade jag befunnit mig på en annan ort hade det kanske funnits andra dokument som hade haft en annan inverkan på min uppsats så att mitt resultat hade kunnat blivit annorlunda.

Under min textanalys gång mötte jag många nya författare som jag tidigare inte har stött på under mina studier, dessa hade olika saker att säga om de skapande ämnena bild och musik. Min textanalys bygger på de olika författarnas kunskaper inom dessa ämnen, det var inte alltid jag höll med om deras åsikter. Det var som författaren Rob Barnes(1994) skrev i sin bok *Lära barn skapa*:

*” En del skolor uppfattar bildundervisningen som ett skäl för eleverna att ge utlopp för sina känslor för att just dessa känslor dämpas under de teoretiska lektionerna.”*⁵⁴

Detta är något jag aldrig har hört talas om, dock har jag hört att de skapande ämnena är till för att eleverna ska få nyttja sina känslor som de känner under dessa lektioner. Men att de inte skulle få utlopp för sina känslor, att dessa skulle dämpas under de teoretiska lektionerna tycker jag verkar väldigt vanskligt att uttala sig om. En människa är fylld av känslor hela tiden, det är inte alltid heller så att känslorna hos eleverna är till de positiva hela tiden under de skapande ämnens lektioner heller. Jag har väldigt svårt att ta till mig Rob Barnes uttalande om denna del.

Det här arbetet är något lärare i allmänhet kan dra nytta av, både verksamma – som nyutbildade. Genom att ta till sig detta arbete tror jag att man ser på skolan med andra ögon, just detta med att utvecklingen går alltid framåt. Genom att läsa om hur dessa ämnen beskrevs förr i tiden tror jag kan ge läsaren en aha upplevelse för att man inte kan stå still i flera år på samma plats inom läraryrket. Nyutbildade lärare kan ta till sig detta arbete genom att se att nya idéer är användbara för att ytterligare en utveckling ska ske, och verksamma lärare kan se att det inte alltid är den äldsta modellen av pedagogik som kanske är den bästa. Att ta in de nya idéerna i den pedagogik man har utövat i vissa år är ett sätt för det nya tänkandet att formas fram. Tillsammans med verksamma lärare och nyutbildade skapa en stadig pedagogik

⁵⁴ Barnes, Rob(1994) *Lära barn skapa*, s.20-21, Studentlitteratur, Lund

utifrån gamla och nya sätt att tänka. Vara mottaglig av nya idéer och tillsammans skapa en process där pedagogiken växer framåt. Förståelsen för att elevernas bästa kommer före allt annat, detta inkluderar utvecklingen inom utbildning. Att man som lärare inte ska ta åt sig när man blir granskad och inte vara rädd för nya idéer som dyker upp på ens arbetsplats, genom att vara öppen för nya förslag och använda dem i den äldre pedagogiken, där nå nya nivåer för lärandet. Detta gäller inte bara de skapande ämnena utan för hela skolans verksamhet. Inte vara rädd för att söka kunskap på nytt och forma den efter var man som lärare står i utvecklingsprocessen.

Under mina 3,5 års studier på lärarutbildningen i Karlstad har jag fått en känsla under mina praktikperioder att verksamma lärare är rädda för utveckling. Dock inte alla, men en hel del. Just för att de tror att deras pedagogik och lärarroll i frågesätts. Detta är inte ovanligt och därför vill jag uppmana med denna uppsats att vi är inte felfria trots att vi är lärare, den bristande pedagogiken förr visar verkligen detta. Om inte lärarna hade varit för utveckling och nya idéer så hade vi aldrig varit där vi är idag. Vi måste vara öppna för olika metoder inom vårt arbete med elever, det är inte alla som kan jobba utifrån samma arbetssätt. Vi måste vara flexibla och finna lösningar som just passar för individen. Alla lär in på olika sätt, detta är något vi måste komma ihåg och ta lärdom av. Förr skulle eleverna arbete utifrån samma arbetssätt, idag går det inte att blunda för alla olika inlärningsmetoder som våra elever är i behov utav. Skolan är en plats där lärdom och kunskap ska ta plats i individen, detta kan bara fastna om eleven själv känner att den får arbeta i den takt och på det sätt den själv hanterar. Vi finns inte till för att tvinga på elever kunskap, vi är där för att vägleda dem på rätt väg mot kunskapsmålet som de själva söker.

8. Referenslista

Tryckta källor:

Barnes, Rob(1994) *Lära barn skapa* Studentlitteratur, Lund

Bruce, N.O (1935) *Den svenska folkskolan och dess uppgifter* Albert Bonniers förlag, Stockholm

P.Lundgren, Ulf(1989) *Att organisera omvärlden – En introduktion till läroplansteori*, Centraltryckeriet AB, Borås

Läraryrket (2002) *Lärarens handbok* Tryckindustri Information, Solna

Mallander, Inez(1928) av Doktor Rurik Holm, *Vi ska leka och sjunga*, förord, Norstedt och Söner.

Paulsen, Brit (1996) *Estetik i förskolan* Studentlitteratur, Lund

Sernander, Rutger(1914) *Folkundervisningskommitténs betänkande. IV* Kungl. Boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner

Skolöverstyrelsen och Allmänna förlaget (1980) *Läroplan för grundskolan allmän del* Fingraf tryckeri, Södertälje 1992

Sundin, Bertil (1982) *Barnen och de sköna konsterna* Schmidts Boktryckeri AB. Helsingborg 1982

Uddholm, Mats (2003) *Pedagogen och den musikaliska människan* Förlaget Lutfisken AB, Mölndal

Varköy, Öivind (1996) *Varför musik?* Runa förlag, Stockholm

Vesterlund, Mallo (2003) *Musikspråka i förskolan – med musik, rytmik och rörelse* Runa förlag, Stockholm

Stukát, Staffan (2005) *Att skriva ett examensarbete inom utbildningsvetenskap* Studentlitteratur, Lund

Karlskoga arkivet:

För folkskola. Karlskogadistriktet. Redovisningsåret 1950/1951. Loviselundsskolan. *Dagbok med examenskatalog* Håkan Ohlssons Boktryckeri, Lund

S. Garlén, Josef Distriktets folkskolinspektör *Karlskoga folkskolor Läsåret 1922-1923*, Karlskoga boktryckeri 1924.